

Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах освіти

З метою забезпечення ефективності освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в умовах інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти створюється команда психолого-педагогічного супроводу (далі - КС), діяльність якої регламентується Порядком організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872 (далі - Порядок), зі змінами від 09.08.2017 № 588 та Примірним положенням про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти, затвердженого наказом МОНУ від 08.06.2018 № 609 (далі - Положення).

На команду супроводу покладається виконання наступних завдань:

збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтересів, труднощів, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку (далі – ІПР);

визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку інклюзивно-ресурсного центру (далі – ІРЦ) та забезпечення надання цих послуг;

розроблення ІПР для кожної дитини з особливими освітніми потребами та моніторинг її виконання з метою корегування та визначення динаміки розвитку дитини;

надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання;

створення належних умов для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище;

проведення консультативної роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами щодо особливостей їх розвитку, навчання та виховання;

проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед педагогічних працівників, батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини;

формування дружнього та неупередженого ставлення до дітей з особливими освітніми потребами (далі – діти з ООП).

Звертаємо увагу на те, що на підставі Примірного положення про КС заклад освіти розробляє власне положення про КС. Персональний склад КС затверджується наказом керівника закладу.

Зазначаємо, що до складу КС дитини з ООП входять постійні учасники та залучені фахівці.

Постійними учасниками є директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), вчителі, асистент вчителя, практичний психолог, соціальний педагог,

вчитель-дефектолог, вчитель-реабілітолог та батьки або законні представники дитини. Залученими фахівцями можуть бути медичний працівник закладу освіти, асистент дитини, фахівець ІРЦ, спеціалісти системи соціального захисту. Відповідно до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545, зі змінами від 22.08.2018 № 617 п. 8.3 педагогічні працівники ІРЦ залучаються до засідань команди супроводу дитини з ООП в закладах освіти з метою моніторингу динаміки розвитку дитини не рідше, ніж двічі на рік.

Загальне керівництво КС дітей з ООП покладається на директора або заступника директора з навчально-виховної роботи, який несе відповідальність за виконання покладених на команду супроводу завдань та розподіл функцій між її учасниками. Робота КС здійснюється в межах основного робочого часу працівників. Однією з організаційних форм діяльності команди супроводу є засідання її учасників, яке проводиться не менше трьох разів продовж навчального року. За потреби можуть скликатися позачергові засідання. Ініціювати позачергове засідання може будь хто з її учасників. Зазначимо, що рішення засідання КС приймаються за результатами колегіального обговорення інформації шляхом відкритого голосування. Рішення засідання КС оформлюється протоколом, який веде секретар засідання. Протокол засідання підписується всіма учасниками засідання. Секретар засідання призначається із числа складу постійних учасників КС.

Функції учасників КС дитини з ООП визначені у розділі V Положення.

Адміністрація закладу освіти (директор або заступник директора з навчально-виховної роботи) формує склад КС; призначає відповідальну особу щодо координації розроблення ІПР; організовує роботу КС; контролює виконання висновку ІРЦ; залучає фахівців (в тому числі фахівців ІРЦ) для надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП; контролює виконання учасниками КС своїх функцій; розробляє спільно з іншими учасниками індивідуальний освітній план; залучає батьків дитини з ООП до розроблення і погодження ІПР; оцінює діяльність педагогічних працівників; проводить моніторинг виконання ІПР.

Наголошуємо, що відповідно до листа МОНУ від 05.02.2018 № 2.5-281 та наказу Департаменту освіти і науки ОДА від 27.11.2017 № 01-31/2972 з фахівцями, які надають психолого-педагогічні послуги, заклад освіти укладає цивільно-правові договори.

Вчитель початкових класів (класний керівник), вчителі-предметники забезпечують освітній процес дитини з ООП з урахуванням особливостей її розвитку та ІПР. Готують інформацію для учасників засідання КС про особливості навчально-пізнавальної діяльності дитини з ООП, її сильних сторін та потреб; приймають участь у підготовці індивідуального освітнього плану та індивідуальної освітньої програми; визначення спільно з іншими педагогічними працівниками рівня досягнення цілей навчання, визначених ІПР; надають інформацію батькам про стан засвоєння освітньої програми дитиною.

Посадові обов'язки асистента вчителя визначені листом МОНУ від 25.09.2012 № 1/9-675. Асистент вчителя веде спостереження за дитиною, з

метою вивчення її особливостей, схильностей, інтересів та потреб; приймає участь в організації освітнього процесу дитини з ООП, у розробці ІПР, у підготовці індивідуального освітнього плану та освітньої програми; адаптує навчальні матеріали, освітнє середовище до можливостей дитини з ООП; оцінює спільно з вчителями рівень досягнення цілей навчання; готує інформацію для учасників КС за результатами спостереження.

Стосовно посадових обов'язків асистента вчителя інформуємо, що основною функцією такого працівника є співпраця з вчителем класу, що допомагає приділити увагу кожному учню під час освітнього процесу. А також на асистента вчителя покладається оформлення та ведення ІПР (інструктивно-методичний лист МОНУ від 18.05.2012 № 1/9-384). Відповідно до наказу МОНУ від 01.02.2018 № 90 передбачено введення ставки асистента вчителя на клас з інклюзивним навчанням.

Практичний психолог як учасник КС вивчає та проводить моніторинг розвитку дитини з ООП; здійснює психологічний супровід; надає корекційно-розвиткові послуги дитині з ООП згідно з ІПР; надає рекомендації, консультації педагогічним працівникам закладу освіти, батькам дитини з ООП; веде просвітницьку роботу щодо формування психологічної готовності учасників освітнього процесу.

Соціальний педагог як учасник КС здійснює соціально-педагогічний патронаж дитини з ООП та її батьків; виявляє соціальні проблеми, які потребують негайного вирішення, при потребі, направлення до відповідних фахівців з метою надання допомоги; вивчає соціальні умови розвитку дитини з ООП; здійснює соціалізацію дитини; допомагає адаптуватися їй у новому колективі; інформує дитину та її батьків про мережу закладів позашкільної освіти, залучає дитину до участі в гуртках, секцій з урахуванням її можливостей; надає рекомендації учасникам освітнього процесу щодо шляхів ефективної інтеграції дитини з ООП в колектив однолітків, формує позитивний мікроклімат в дитячому колективі; здійснює захист прав дитини з ООП, за відповідним дорученням, представляє її інтереси у відповідних органах та службах.

Вчителі-дефектологи (вчитель-логопед, сурдопедагог, тифлопедагог, олігофренопедагог), вчитель-реабілітолог як учасники КС надають корекційно-розвиткові послуги дитині з ООП, згідно ІПР; здійснюють моніторинг досягнень у відповідній сфері розвитку дитини, згідно з ІПР; надають рекомендації педагогічним працівникам щодо особливостей організації освітнього процесу, реалізації корекційно-розвиткових цілей в процесі навчання, технології для досягнення кінцевих цілей навчання, визначених в ІПР та застосування адаптацій (модифікацій); консультують батьків дитини з ООП.

Наголошуємо, що відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872, зі змінами від 09.08.2017 № 588 п.13 та листа МОНУ від 05.02.2018 № 2.5-281 в ІПР зазначається кількість годин (3-8) та напрями проведення корекційно-розвиткових занять. Такі заняття проводяться вчителями-дефектологами і психологами закладу освіти чи залученими фахівцями. Тривалість корекційно-розвиткових занять становить: 20-25 хв. – додаткового

індивідуального корекційно-розвиткового заняття, 35-40 хв. – групового. Години, визначені в ІПР для проведення корекційно-розвиткових занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого тижневого навчального навантаження учнів з ООП.

Батьки – важлива частина команди супроводу дитини з ООП. Для досягнення найкращого результату надзвичайно важливо формувати позитивні стосунки між членами команди супроводу. Батьки надають інформацію про дитину, її успіхи, труднощі; приймають участь у роботі КС, у складанні ІПР; створюють умови для навчання, виховання та розвитку дитини. Фахівці КС надають батькам інформацію про стан навчання дитини в школі, консультації щодо надання послуг та здобуті результати.

Відповідно до висновку ІРЦ КС складає ІПР впродовж двох тижнів з початку освітнього процесу. ІПР погоджується батьками та затверджується керівником закладу освіти. КС переглядає ІПР з метою її коригування та визначення прогресу розвитку дитини двічі на рік (у разі потреби частіше). Відповідно до висновку ІРЦ та особливостей розвитку дитини КС розробляє індивідуальний освітній план та індивідуальну освітню програму, визначає адаптації, модифікації, формує та узгоджує з батьками розклад корекційно-розвиткових занять. Напрями проведення корекційно-розвиткових занять визначені Типовими навчальними планами спеціальних загальноосвітніх закладів освіти.

Зазначаємо, що основними принципами діяльності КС та всіх учасників освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання є повага до індивідуальних особливостей дитини з ООП, дотримання її інтересів, недопущення дискримінації та порушення її прав, активна співпраця з батьками та залучення їх до освітнього процесу, конфіденційність та дотримання етичних принципів, міжвідомча співпраця та командний підхід.